

Venāman MČS

Venāman ākkiližiden azjoiden
da londusenvāgiden heitāmižen ministerstv

EZIABUTAMINE SATATANUZILE RISTITUILE

MUŠTLEHT

Muštlecht om tehtud kaikile ristuile.

Muštlechtes om kirjutadud nügüdläižed nevondad kodimaižen da verazmaižen mahtišton pohjal siš, kut pidab abutada ristuile ozatomusiden, satatusiden, travindoiden da toižiden tervhuden oloiden da läžundoiden aigan, miččed graziba ristikun elole da tervhudele. Muštlechthe om pandud tarbhaižed tedod, ned opendaba rahvast, kut pidab abutada ristikule i vedäda ičtaze ozatomuden aigan.

© FGBU "CEPP VENÄMAN MČS", 2024.

EZIABUTAMINE SATATANUZILE RISTITUILE

MUŠTLEHT

Moskv, 2024

Eziabutamine om tarbhaine azj satatanuziden ristituiden elon da tervhuden kaičemižes, sikš ku se abutab heitta simptomoid, miččed graziba ristitun elole. Abuhu voiba tulda ozatomuden sil'minnägijad da kaičuzsisteman radnikad. Necen täht heid opetas i heile anttas kaik tarbhaine kaludišt, miše hö voiziba abutada ristitule. Sikš pidab painda nügüdläižid openduzabukirjoid, miččed om tehtud zakonoiden da nügüd'aigaližiden eziabutamižen sändoiden mödhe.

Muštleht om tehtud Venäman Tervhuz'holituzministerstvan eziabutamižen sändoiden mödhe.

Muštleht om čomin kuvitadud, kuviden abul hüvin nägub, kut pidab abutada ristitule erazvuiččiden tervhuden oloiden da satatusiden aigan.

Venäman Tervhuz'holituzministerstvan FGBU "CNIIOIZ"-organizacijan openduzkeskusen ohjandai, "Eziabtamižen Venäman sebr"-Kaikenvenäman organizacijan pämez', professor Dežurnii Leonid Igorevič.

Ezmäine abu – nece om tarbhaižiden kebnoiden abuazjoiden tegemine, miše kaita ristitun elod. Sen pätegend – heitta simptomoid, miččed graziba ristitun elole, miše ristitul ei olnuiži toižid satatusid da jäl'gkibuid.

Venäman Federacijan Tervhuz'holituzministerstvan käskön mödhe semendkun 3. päiväspäi vodel 2024 № 220н "Eziabumižen vahvištamižes" (registriruitud Venäman Federacijan Oiktuden ministerstvas registrnomer №78363 semendkun 3. päiväspäi vodel 2024) om 9 tervhuden oloiden jügut i 9 abuazjad, miše kaita ristitun elod, niid voib opeta jogahine ristit.

TERVHUDEN OLOIDEN LUGETIŽ, KONZ PIDAB ABUTADA:

1. Hamankadotuz.
2. Ei ole hengitust da (vai) verenspörundad.
3. Mi-se putui hengituztehuzihe i telustab henkta, vai mi-se toine telustab ristitule henkta i grazib hänen elole da tervhudele.
4. Irdverenvodand.
5. Satatused, čapatesed, poltatesed, miččed om sadud mehanižiden, himižiden, elektro- da läm'faktoroiden taguiči, sidä kesken radiacijan taguiči.
6. Travindad.
7. Varukahiden gavediden, živatoiden kokaidused da purendad.
8. Sonenvedo i haman kadotamine ühten aigan.
9. Teravad psihologižed reakcijad stressaha.

TEGOIDEN LUGETIŽ EZIABUTAMIŽEN AIGAN:

1. Arvostelda ümbrioloid i tehta niid varumatomikš eziabutamižen täht.
2. Kacta satatanuzid, miše löuta irdverenvodandad. Ku tarbiž, pidab seižutada verenvodandad aigaks erazvuiččil mahtoil.
3. Kodvda, om-ik eläb satatanu ristit.
4. Ku ei ole hengitust vai verenpörundad, pidab tehta kaiken, miše pördutada ristitud eloho, i kacta, miše ni-mi ei telustaiži ristitule henkta.
5. Tarkašti kacta satatanut ristitut, i ku hän om hamas, tehta küzeluz, miše tedištada, om-ik hänel miččid-se čapatesid, satatusid, varukahiden gavediden da živatoiden kokaidusid da purendoid, poltatesid, miččed om sadud mehanižiden, himižiden, elektro- da läm'faktoroiden taguiči, sidä kesken radiacijan taguiči, vai midä-se tošt, mi grazib ristitun elole da tervhudele.
6. Abutada ristitule ottes homaičusehe se, kut hänel ozažihe čapatesed, satatused, varukahiden gavediden da živatoiden kokaidused da purendad, poltatesed, i tarkištelda, miše ni-mi toine ei graziži ristitun elole da tervhudele.
7. Abutada ristitule otta zellid, miččid aigemba käski otta lekar'.
8. Panda satatanuden ristitun hibj oikti, ottes homaičusehe hänen satatusid da tervhuden oloid.
9. Piga-abun kucund (ku aigemba ei soittud), ristitun tervhuden oloiden tarkišteland, psihologine abu, satatanuden sirdänd, vedänd, tedoiden andmine piga-abun lekarile, tervhuz'organizacijale.

Venäman Federacijan federaližen zakonan 31. palan mödhe 2011. voden kül'mkun 21 päiväspäi "Ristituiden tervhuden kaičendas" kaikutte ristit Venämal voib abutada endustamatomas azjas, ku hän tedab, midä tehta, i mahtab abutada. Sen ližaks, Venäman Federacijan Kriminaližen, Administrativižen i Rahvahaližen Kodeksoiden "Poikeiduseline tarbhuz'"-pala kaičeb ristitud, kudamb abuti, kacmata sihe, miše satatanu mez' koli vai ezmäine abu toi tahtomatont pahut.

SÜDÄIMIŠT

Azjoiden lugetiž ezmäižen abun aigan.	11
Tegoiden jäl'genduz ozatomuden sijal, kus om satatanuzid ristituid.	12
1. Ümbrioloiden arvostelend, varukahiden faktoroiden heitänd. Satatanuden sirdänd.	14
1.1. Satatanuden heitänd mašinaspäi vai jügedpäzuižespäi tahospäi.	15
1.2. Satatanuden vedändan ühthižed sändod.	16
2. Satatanuden kacund i eziabutamine verenvodandan aigan.	19
3. Haman da hengitusen kodvind.	24
4. Tegod, miše pördutada ristitud eloho.	25
4.1. Kut oikti paimda rindhiže.	25
4.2. Kut oikti tehta tegohengitusen.	27
4.3. Avtomatižen südäinelektroladehen kävutamine).	27
4.4. Eziabutamine, ku mitte-se veraz kalu putui	

hengituztehuzihe.	29
5. Tarkašti kacta satatanut ristitut i tehta küzeluz.	31
6. Ezmäine abu satatusiden, radiacijan, poltatesiden, varukahiden gavediden da živatoiden kokaidusiden da purendoiden aigan.	32
6.1. Ezmäine abu satatusiden aigan.	32
6.1.1. Ezmäine abu pän satatusen aigan.	32
6.1.2. Ezmäine abu sil'miden da sil'mänpäluižiden satatusen aigan.	33
6.1.3. Ezmäine abu, ku nenaspäi jokseb vert.	34
6.1.4. Ezmäine abu kaglan satatusen aigan.	35
6.1.5. Ezmäine abu rindhiden satatusen aigan.	35
6.1.6. Ezmäine abu vacan satatusen aigan.	37
6.1.7. Ezmäine abu jaugoiden da káziden satatusen aigan.	38
6.2. Ezmäine abu travindan aigan.	41
6.2.1. Ezmäine abu travindan aigan sun kal't.	41

6.2.2. Ezmäine abu, ku travituzaineled putuiba hengituztehuziden kal't.	42
6.2.3. Ezmäine abu sil'miden satatusen aigan.	43
6.3. Ezmäine abu termopoltatesiden aigan.	44
6.4. Ezmäine abu päiväižen räkpainandan aigan.	46
6.5. Ezmäine abu kül'menzoitusen aigan.	48
6.6. Ezmäine abu vilugandusen aigan.	49
6.7. Ezmäine abu elektrojoksmusen iškendan aigan.	49
6.8. Ezmäine abu varukahiden gavediden da živatoiden kokaidusiden da purendioiden aigan.	51
6.8.1. Ezmäine abu pahan kün kokaidusen aigan.	51
6.8.2. Ezmäine abu gavediden kokaidusen aigan.	52
6.9. Ezmäine abu hamankadotusen aigan.	53
6.10. Ezmäine abu sonenvedoiden aigan.	53

7. Abutada ristitule otta zellid, miččid aigemba käski otta lekar'.	54
8. Kut oikti panda i pidäda satatanuden ristitun hibjan.	55
9. Psihologine abutamine.	56

TEGOIDEN LUGETIŽ EZMÄIŽEN ABUN AIGAN:

1. Arvostelda ümbrioloid i tehta niid varumatomikš eziabutamižen täht.

2. Kacta satatanuzid, miše löuta irdverenvodandad. Ku tarbiž, pidab seižutada verenvodandad aigaks erazvuiččil mahtoil

3. Kodvda, om-ik eläb satatanu ristit

OLDA HAMAS:

5. Tarkašti kacta satatanut ristitut, i ku hän om hamas, tehta küzeluz, miše tedištada, oma-ik hänel miččed-se čapatesed, satatesed, varukahiden gavediden da živatoiden kokaidused da purendad, poltatesed, miččed om sadud mehanižiden, himižiden, elektro- da läm'faktoroiden taguiči, sidä kesken radiacijan taguiči, vai midä-se tošt, mi grazib ristitun elole da tervhudele.

6. Abutada ristitule ottes homaičusehe se, kut ozaižihe hänel čapatesed, satatused, varukahiden gavediden da živatoiden kokaidused da purendad, poltatesed, i tarkištelda, miše ni-mi toine ei graziži ristitun elole da tervhudele.

7. Abutada ristitule otta zellid, miččid aigemba käski otta lekar'.

8. Panda satatanuden ristitun hibj, kut pidab nece tehta oikti sen vai toižen satatusen aigana.

EI OLE HAMAD:

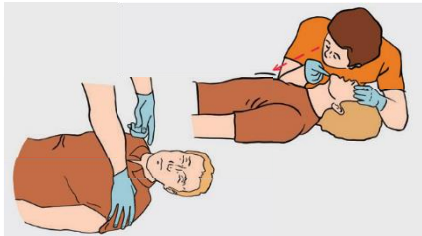
4. Ku ei ole hengitust vai verenpöroundad, pidab tehta kaiken, miše pördutada ristitud eloho, i kacta, miše ni-mi ei telustaži ristitule henkta.

9. Piga-abun kucund (ku aigemba ei soittud), ristitun tervhuden oloiden tarkišteldend, psihologine abu, satatanuden sirdänd, vedänd, tedoiden andmine piga-abun lekarile, tervhuz'organizacijale.

Tegoiden jäl'genduz ozatomuden sijal, kus om satatanuzid ristituid:

1. Kodvgat, miše teile i satatanudele ristitule ni-mi ei grazi. Kävutagat medsormikoid da modmaskoid. Arvostelgat, äjak om satatanuzid, ku om voimuz, sanugat heile, miše tö olet vaumhed abutada heile. Päzutagat hengituztehuded, ku mi-se telustab ristitule henkta.

2. Kackat satatanut ristitut. Ku om irdverenvodand, azotagat se. (kc. lp. 18).

3. Kodvgat, om-ik ristit hamas (kc. lp. 23) i hengib-ik hän. Ku hän om hamas, kackat pala № 5.

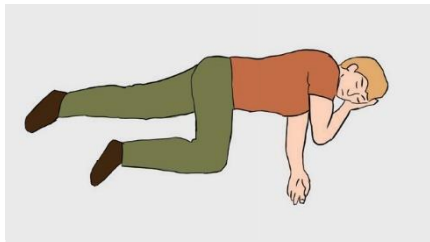

4.1. Ku ei ole hamad, hengitust da verenpörundad, soitkat nomeradme 103 vai 112 i kuckat abuhu lekarid.

Zavodigat tehta südäinhosind, paingat rindhile jäl'genduses i tehkat tegohengituz (kc. lp. 24) muga: 30 painandad kahtele hengähtusenedole.

Kävutagat avtomatine südäinelektroladeh (kc. lp. 26).

4.2. Ku ristit ei ole hamas, no hänel om elon znamoid, pangat ristitud bokale, miše hän voiži hengta, vai pangat i pidägat satatanuden ristitun pä muga, miše löug kacuiži ülähäks (ku ei voi panda ristitud bokale).

5. Kacu tarkašti satatanut, miše tedištada, oma-ik hänel miččed-se čapatesed, satatused, varukahiden gavediden da živatoiden kokaidused da purendad, poltatesed, miččed om sadud mehanižiden, himižiden, elektro- da läm'faktoroiden taguiči, sidä kesken radiacijan taguiči, vai midä-se tošt, mi grazib ristitun elole da tervhudele.

6. Abutagat ristitule ottes homaičusehe löutud läžundan znamoid.

7. Abutagat ristitule otta zellid, miččid aigemba käski otta lekar'.

8. Pangat satatanuden ristitun hibj oikti, ottes homaičusehe hänen satatusid da tervhuden oloid (kc. lp. 54).

9. Kuckat lekarid (ku aigemba ei soittud piga-abun keskusehe). Tarkišetelgat ristitun tervhuden oloid, tugekat händast. Konz tuleb pga-abun jouk, antkat satatanut ristitud medradnikoile, antkat vastusid heiden küzundoihe i abutagat, mil voit.

1. Ümbrioloiden arvostelend i varukahiden faktoroiden heitänd. Satatanuden ristitun sirdänd.

Kackat ümbri, arvostelgat varumatomuden korktut ičetoi da satatanuden täht. Ku om tarbhuz', pidab sirtta satatanut ristitud varumatomaha tahoze. Necen täht kävutagat ühten mahtoišpäi satatanuden sirdändan mödhe.

1.1. Satatanuden ristitudn heitänd mašinaspäi vai jügedpäzuižespäi tahospäi.

Ezmäi kaiked tarkištalgat, miše ni-mi teile ei grazi!

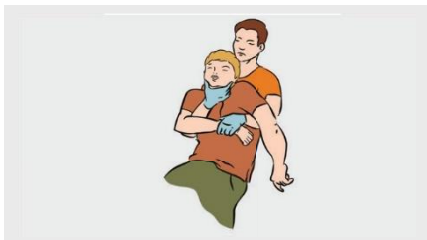
Konz pidab heitta satatanut mašinaspäi vai jügedpäzuižespäi tahospäi:

- konz om varu hänen elon da tervhuden täht.
- konz mugoižiš ümbrioloiš ei voi abutada satatanudele.

Satatanuden heitänd koskmata kaglad kädel:

- pidab kebnas käta satatanut sel'gal ičeze pidädes vös;
- čokaida ičeze käded kaimloihe, ottas satatanuden ühtes kädes;
- sada satatanut.

Satatanuden heitänd kingitades kaglan sel'grodanroskud:

- tehta ülemba kirjutadud mahtod;
- sen ližaks, kädel, mitte om lähemba satatanuden kätud künambrusehe, kingitada hänen löugud i kädel tokata päd rindhiže;
- sada satatanut.

Konz sadihe satatanut ristitudn, pidab toda händast varumatomaha tahoze.

Ku, võib olla, om satatanu kaglan sel'grodanroskud, pidab tehta likutomaks päd ühtes kaglanke.

1.2. Ühthižed sändod satatanuden vedändan aigan.

Likundan aigan ülähäks pordhaižidme (konz satatanut todas mašinan südäimehe) satatanut vedas pä edes.

Likundan aigan alahaks pordhaižidme (konz satatanut vedas mašinaspäi) satatanut vedas jaugad edes.

Konz satatanu om kadatonu äi vert, händast pidab kantta jaugad ülemba päd.

Se, ken kandab satatanut ezilpäi, tarkašti kacub jaugoiden alle i sanub toižele kandajale kaikiš tagedusiš. Kandai tagapäi pidäb hol't satatanuden tervhuden oloiš znamoid: "Azotade! Hän oksendab!" vai "Azotade! Hän kadoti hamad!"

SATATANUZIDEN KANDANDAN AIGAN EI SA ASTTA «JAUGHA»!

Sirtta satatanut mašinasai vai varumatomaha tahoze võib erazvuiččil mahtoil. Ned rippuba satatusiden süiŕpāi i satatanuden ristitun tervhuden oloiŕpāi, kandajiden luguiŕpāi i heiden vägespāi.

a. Konz satatanut sirdāb üks' ristit, pidab pakita abud ristituil, kudambad oma hamas i sanuded kebnoid satatusid.

б. Konz üks' ristit vedātab satatanut madme. Necidā mahtod võib kävutada, ku om lühüd matk i satatanuden jügu ei ole sur'. No nece võib toda pahut, ku ristitul oma satatanuded jaugad.

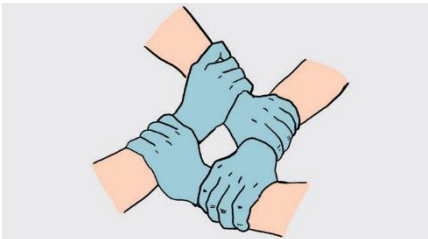
в. Konz üks' ristit sirdāb satatanut sel'gāl. Necidā mahtod võib kävutada, ku satatanudel jügu ei ole sur'. Sidā ei sa kävutada, ku satatanu ristit ei ole hamas.

г. Satatanuden sirdānd kāzil. Necidā mahtod võib kävutada, ku kandai om vägekaz. Necil mahtol võib kantta satatanut, eskai ku hān ei ole hamas. No nece võib toda pahut, ku satatanudel oletadas sel'grodan satatuz.

d. Konz üks' ristit sirdäb satatanut hardjoil. Kanttes satatanut muga tarbiž pidäda händast kädes. Necedä mahtod ei sa kävutada, ku satatanudel oma rindan, vacan da sel'grodan satatusid.

e. Satatanuden sirdänd kahten luklos nelläs kädespäi. Käded pidab panda ristati i tabatas abunikan käziš. Pidädas pidab vahvas, miše voi kantta satatanut.

f. Konz "lukkol" om tehtud, satatanu ristit ištuse sille, sen jäl'ghe händast letas i kanttas. Satatanu voib pidädas kandajiden hardjoiš.

g. Satatanuden sirdänd kahten luklos koumes kädespäi pidädes sel'gäs. Kanttes muga üks' abunikoışpäi ei pane kät lukloho, a paneb sen toižen hardjoile. Neche kädehe satatanu voib tugetas kandandan aigan. Muga voib kantta satatanuzid, kudambad voiba kadotada hamad, vai satatanuzid, kudambad ei voinugoi pidädas luklol nelläs kädespäi.

h. Satatanuden sirdänd kahten käziš da jaugoiš. Kanttes muga, üks' abunikoišpäi pidäb satatanut kädes, pandes käded kaimloihe, a toižel kädel – kombuiden alle.

i. Satatanuden sirdänd, konz oletadas sel'grodan satatuz. Siloi pidab kucta abuhu äjak-se mest, kudambad ühten abunikan käskön mödhe lendaba i kandaba satatanut. Kanttes ühtele abunikoišpäi pidab kingitada satatanuden päd da kaglad ičeze käzil. Satatanuden täht, kudambal oletadas sel'grodan satatuz, linneb paremba, ku kantta händast koval pindal (ozutesikš, laudal).

2. Kacta satatanut i abutada hänele irdverenvodandan aigan.

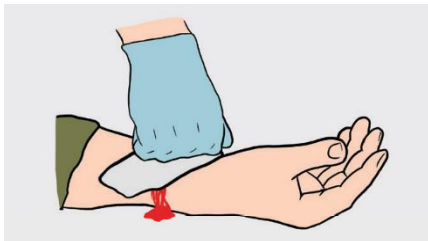

Tarkištelgat, miše ni-mi ei graziži teile da satatanudele. Kävutagat medsormikod kaites satatanuden biologižiš nozolusišpäi. Sirtkat satatanut, ku tarbiž).

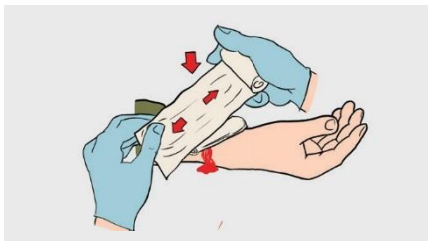

Teravas (ühten-kahten sekundan aigan) kackat satatanut, miše löuta verenvodandad. Azotagat vert mahtol, mitte paremba kožub necen täht.

Mahtod aigaks azotada vert:

1. Tehkat oigend painand čapatesele.

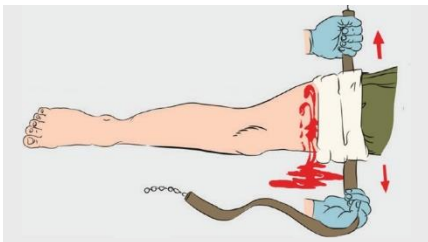
2. Pangat kinged sideg. Saubakat čapatez erasil kätud pühkmuzil vai erasil kinktas kätud kärimen šoiduil. Kinktas sidogat pälpäi. Ku sideg kastub, sen päle pangat vól kinktas kätud pühkmuzid i kinktas paingat kämmel sidegen päle.

Ku čapateses om mitte-se kalu, pidab kingitada se leikotartutimel vai sidegel.

Heitta čapatesespäi verhid kaluid ozatomusen sijal ei sa!

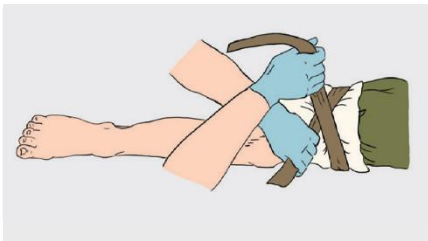
Kuckat piga-abud (iče vai toižiden abul)!

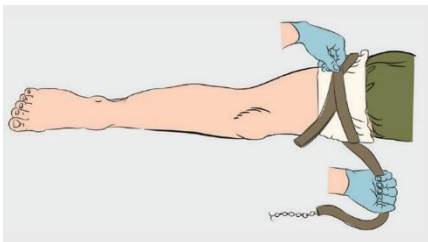
3. Pangat kingituzsideg, miše azotada vert.

Kingituzsideg pandas vaiše siloi, konz verenvodand om kädespäi vai jaugaspäi, i konz sidä ei voi azotada toižil mahtoil!

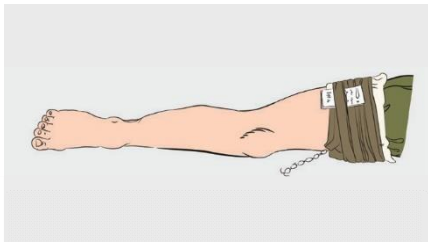
Kingituzsideg pandas satatanuden pehmdan sobapalan päle ülemba čapatest i kut voib lähemba sihe (5-7 sm čapatesespäi).

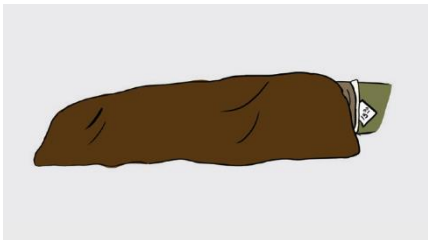
Levitagat kingituzsideg i kingitagat, tarkišetlgat, miše verenvodand čapatesespäi seižutažihe.

Tehkat toižid kingituzsidegen kerdusid ei muga vahvas punodme.

Pangat kingituzsidegen alle lühünik, kus om kirjutatud päivmär da aig, konz kingituzsideg pandihe. Algat saubagoi kingituzsideged sidegel vai sobapaloil.

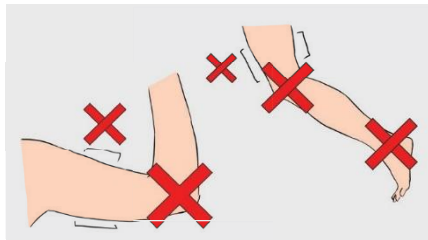

Konz pandihe kingituzsideg, jaug vai käzi pidab tehta likumatomaks i katta se lämil sobil vai termokatusel.

Varumatoi kingituzsidegen olendaig võib olla kahthe časuhusai kaikuččen voden aigan. Jäl'ges necidä aigad kingituzsideg võib heitta vaiše erižes tervhudenkeskuses.

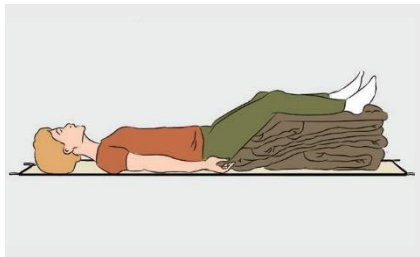

Panda kingituzsideg võib säriteraaha da kädehe kănambrusehesai!

Kingituzsideged ei sa panda nivelehiže, hardjoiden keskkoumandesehe i landhen alakoumandesehe!

Ku abu tuleb möhemba, konz kingituzsidegen olendaig lopiše, tehkat muga:

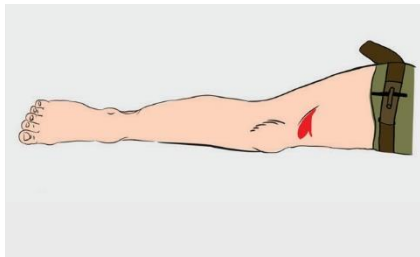

1. Tehkat oigend painand čapatesele.
2. Vällekat kingituzsideg 15 minutaks.
3. Ku om voimuz, tehkat jaugan vai käden hosind.
4. Pangat kingituzsideg ülemba, mi se oli.

Ku verenvodand zavodihe udes i oiged painand čapatesele ei abuta – PIGAŠTI kingitagat kingituzsideg!

Ku om sur' verenkadotand, veretagat satatanut i lekat hänen jaugad.

Kingituzsidegen-turniketän panend:

Pästkat lentaižen lapas läbi i kingitagat lentaine kärauten ümbri jaugad vai kät. Kingitagat tartputuz.

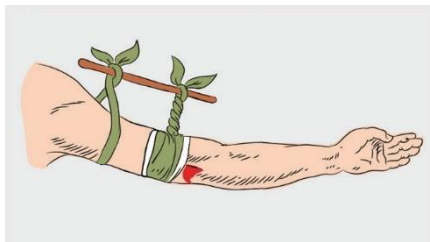
Käkat kingituzsidegen bibuine kuni verenvodand ei azotade.

Kingitagat bibuine sändoiden kogomusen mödhe.

Ku ei ole radkingituzsideged, kävutagat kingituzsideg-turniket:

Tehkat kingituzsideg-turniket sišpäi, mi om kerdal (kangaspäi, paikaspäi), i pangat se ümbri kâdes vai jaugas ülemba čapatest sobiden päle vai pidab nahkan päle panda mitte-ni kanghan pala. Sidogat sen agjad muga, miše tegižihe petl'.

Panda petl'aha kalu muga, miše se oliži petl'an al.
Põrutagat kalu, kingitagat kingituzsideg-turniket, kuni verenvodand ei azotade.
Kingitagat kalu, miše se ei lebduži.
Kingituzsideg-turniket pandas mugažo kut radkingituzsideg.

3. Haman da hengitusen kodvindan mahtod.

Miše kodvda, om-ik satatanu hamas, pidab händast pudištada vähäižen hardjoiš i küzuda:
"Kut teiden azjad oma? Pidab-ik abud?"

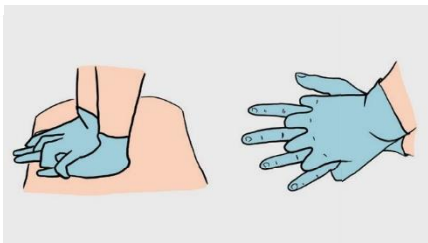
Avaikat hingituztehuded. Sen täht pidab panda üks' käzi satatanuden vacale, toižen käden kahtel sormel leta lõug i kukerta pä. Pidab kumartas modpoliškol i korval satatanuden suhusai da nenahasai i kacta hänen rindhiže. Kundelkat hänen hingitust, rižagat hengahtust ičeze modpoliškol, kackat, om-ik rindhiden likund (10 sekundan aigan).

Ku ei ole hingitust, pakikat abunikad soitta piga-abun keskusehe: «Ristit ei hengi. Kuckat abuhu. Sanugat minei, konz soitat piga-abun keskusehe».

4. Südäinhosindan tegemine.

4.1. Sändod, kut oikti pidab paimda rindhiže.

TEHTAS VAIŠE KOVAL PINDAL!

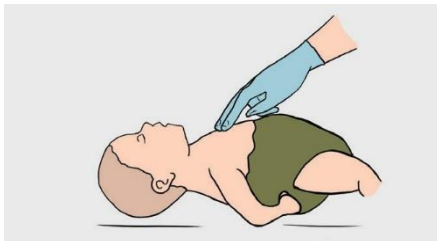
Pangat kämen rindhiden keskele. Toine käzi pangat ezmäižen käden pälpäi, sormed pangat lukloho.

Oigekat käded künambruznivelehiš, hardjad pangat satatanuden päl muga, miše painand rindhiže oliži püštoikti.

Paingat käzil satatanuden rindhiže kaikel ičeze hibjan jūgul, süvūdehe 5-6 sm, paksudenke 100-120 minutas.

Lapsile vodehesai paindas rindhiže kahtel sormel. Vanhembile lapsile – ühtel vai kahtel kädel.

4.2. Tegohengitusen tegemižen sändod.

Kukerkat satatanuden pä pandes üht kät hänen ocale, letes lõugad toižen käden kahtel sormel.

Kingitagat satatanuden nena kahtel sormel. Tehkat hüvä hengahtusenvedo, ičetoi hulel kinktas tabadatoiš satatanuden sus, i tehkat ritmikašti hengahtusenlähto hänen hengituztehuzihe ühten sekundan aigan, sen-žo aigan pidab tarkištelda hänen rindhiden libundad. Kahthe tegohengitusen hengahtusenvedoho pidaiži mända ei enamba ku kümne sekunda.

Tehtes tegohengitust pidab kävutada ladeh "su-ladeh-su", mitte om kaikuččes zel'!sumkas.

Tehkat 30 painandad rundhiže i kaks' hengahtusenvedod tegohengitusen tegemižen aigan jäl'gendusen mödhe kacmata sihe, äjak mest ühtneb satatanuden ristitun hegištoitamizehe.

4.3. Avtomatižen südäinelektroladehen kävutamine.

Ku om voimuz, kävutagat avtomatine südäinelektroladeh! Kävutada se võib sid'-žo (konz südäin azotihe), mugažo 3-5 minutas päliči.

Necen täht:

- Pakikat abunikad toda avtomatižen südäinelektroladehen.
- Zavodigat tehta südäin hosind: 30 painandad rindhiže i kaks' hengähtusen vedod tegohengitusen tegemižen aigan jäl'gendusen mödhe.
- Konz avtomatine südäinelektroladeh todas, avaikat se i kävutagat nevondlehten mödhe:
- kingitagat elektrodad rindhiže.

Homaiče: ku abutab kaks' vai enamba mest, ka elektrodoiden kingitamizen aigan pidab jatka tehta südäin hosind.

- kodvgat, miše südäinritman tarkištelandan aigan niken ei koske satatanut, i paingat kingitimele "elektrolönd"!

Jäl'ges necidä jatkakat tehta südäin hosind.

- Abutagat edemba satatanudele, elektrovirigzoitkat südäimenlönd i tehkat südäimen hosind jäl'gendusen mödhe.

Südäimen hosind võib heitta, ku:

- tuli piga-abun jouk vai eriližen sisteman radnikoid,
- satatanudel ozaižihe elon znamad,
- ei sa jatkata tehta südäimen hosindad, ku ristit om väzunu (pidab kucta abunikad),
- om varu ristitun täht, kudamb abutab.

4.4. Eziabutamine, ku mitte-se veraz kalu putui hengituztehuzihe i telustab henkta:

AIGVOČIL

Seiškatoiš satatanuden tagana, kumarkat händast, iškkat kovas kämmel viž kerdad melaluiden keskhe. Kaikuččen iškendan jäl'ghe kodvgat – päzuiba-ik hengituztehuded.

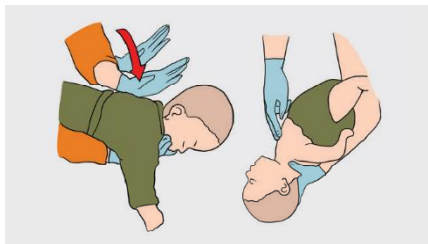
Ku veraz kalu ei lähtend, kaburkat satatanut käzil vacan ülipalan korktudel. Kingitagat nürkud i pangat se naban päl peiglol ičhetoi. Tabakat nürk toižel kädel i kovas paingat hänen vacale südäimehe i ülähäks. Tehkat muga viž kerdad.

KOHTUKAHIL NAIŽIL DA LIHAVOIL RISTITUIL (EI VOI VAI EI SA PAINDA VACALE!)

Zavodigat iškta melaluiden keskhe, painda pidab rindhiden alapalale.

LAPSIL

Znamad: laps' hengestub, ei voi pagišta, äkkid tegese sinižeks, voib kadota hamad. Pangat last ičetoi kädele päl alahaks, pidätes hänen päd pidab tehta viž iškendad melaluiden keskhe.

Ku iškendad ei abutanugoi, tehkat viž painandad kahtel sormel rindhiden alapalale. Tehkat muga sihesai, kuni veraz kalu ei lähte!

Ku satatanu ei ole hamas – tehkat südäimenhosind. Sen ühtes kackat, konz veraz kalu voib lähtta suhu, miše ičeze aigan heitta sen suspäi.

Konz satatanu zavodi hengta, pangat händast bokale. Tarkišetlgat hänen hengitust sihesai, kuni ei tule piga-abun jouk!

5. Satatanuden tark kacund i küzeluz.

Pidab tarkašti kacta satatanut, miše tedištada, oma-ik hänel miččed-se čapatesed, satatesed, varukahiden gavediden da živatoiden kokaidused da purendad, puutatesed, miččed om sadud mehanižiden, himižiden, elektro- da läm'faktoroiden taguiči, sidä kesken radiacijan taguiči, vai midä-se tošt, mi grazib ristitun elole da tervhudele.

Satatanut kactas lujas tarkašti!

1

Kackat
satatanuden pä.

2

Kackat satatanuden
kagl.

3

Kackat
satatanuden
rind da sel'g.

4

5

Kackat
satatanuden vac
da üläländeht.

6

Kackat satatanuden
käded.

Kackat satatanuden jaugad.

Ku löudasoiš miččed-se satatused vai mi-se toine graziškab ristitun elole i tervhudele, tehkat hänele tarbhaižid abutegoid.

6. Ezmäine abu, konz ristit sai satatusen, erazvuiččid poltatesid vai händast kokiba varukahad gavedid da puriba varukahad živatad.

6.1 Ezmäine abu satatusiden aigan.

6.1.1. Ezmäine abu pän satatusen aigan.

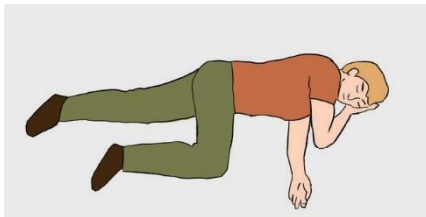

Azotagat vert oiktal painandal čapatesele da kingituzsidegel. Kuckat piga-abud (iče vai toižiden abul). Tarkištelgat, miše satatanu oliži hamas da hengiži.

Ku ei ole elon znamoid, zavodigat tehta südäimenhosind. Kuckat piga-abud (iče vai toižiden ristituiden abul).

Tehkat südäimenhosind, kuni ristit ei zavodi hengta iče vai ei tule piga-abun jouk.

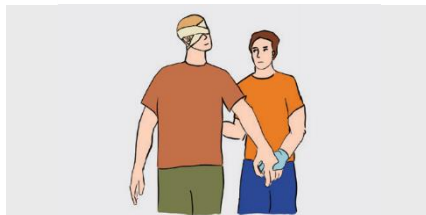
Ku ristit zavodib hengta (vai hengituz oli), pangat händast bokale. Tarkištelgat hengitust, kuni ei tule piga-abun jouk.

6.1.2. Ezmäine abu sil'miden da sil'mänpäluiziden satatusen aigan.

Sil'miden da sil'mänpäluiziden satatusen aigan pangat sideg molembile sil'mile (ku ei saubata sidegel sil'mid, ka tervhen sil'män likundad sündutaškaba likundad, kibud da ližasatatusid toižes sil'mäs).

Kuckat piga-abud.

Sirdeltas satatanudele tarbiž vaiše pidädes satajan kädes!

6.1.3. Ezmäine abu nenan verenvodandan aigan.

Nenan verenvodandan aigan ištutagat satatanut, vähäižen kumarkat hänen päd edehe. Kingitagat nenan suugad 15-20 minutaks. Sen aigan satatanudele pidab hengta sun abul!

Pangat nenanjurele vilud (märgad paikad, lunt, jäd).

Nevogat satatanudele sul'kta vert (ku vert putub südäikohtuhu, voib okseta). Ku nenan verenvodand ei azotade 15-20 minutas, kuckat piga-abud.

6.1.4. Ezmäine abu kaglan satatusen aigan.

Verenvodandan aigan azotagat vert oiktal painandal čapatesele da kingituzsidegel.

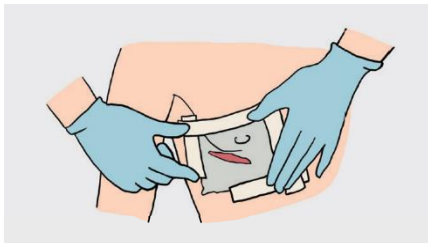
Ku oletadas, miše om kaglan sel'grodanroskuiden satatuz (ozatomuz, lanktend korktudelpäi, čuklahtand), ku tarbiž kantta satatanut, kingitagat hänen pä i kagl kâzil. Ku pigašti pidab heitta satatanut, kingitagat hänen kagl kâdel. Kuckat piga-abud (iče vai toižiden ristituiden abul).

6.1.5. Ezmäine abu rindhiden satatanuden aigan.

Znamad: verenvodandan aigan čapatesespäi rindhil voib nägištada bul'kuiden sündutand i kulištada, kut il'm putub čapateses läbi.

Ku čapateses ei ole verast kalud, kingitagat kämmel čapatez, miše il'm ei putuiži sihe. Ku om läbičapatez, saubagat molembad čapatesen reigud.

Saubagat čapatez il'manpidājal kanghal (miše ei putuiži il'm čapatesehe), kingitagat nece kangz sidegel vai leikotartutimel.

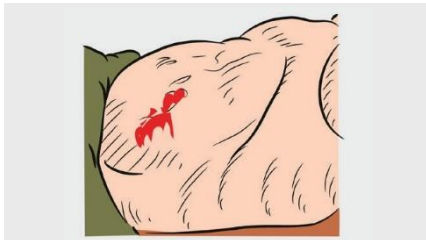
Pangat satatanut pol'ištuioloihe kumarten satatuzpol'he.

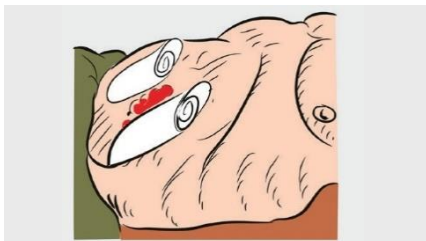
Ku čapateses om veraz kalu, pangat ümbri siš kärimen šoiduil, leikotartutimel vai sidegel.

Heitta sidā čapatesespäi ozatomuden tahol ei sa!
Kuckat piga-abud (iče vai toižiden ristituiden abul).

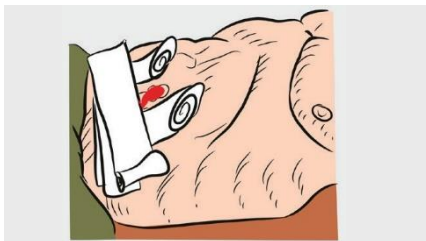
6.1.6. Ezmäine abu vacan satatusen aigan.

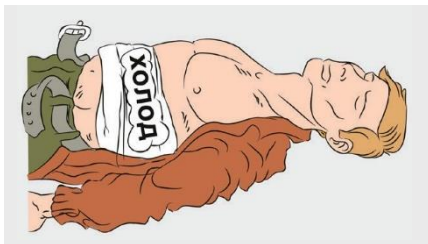
Verenvodandan aigan azotagat vert oiktal painandal čapatesele da kingituzsidegel.
Om kel'tud panda tagaze čapatesehe lanktenuzid südäinelimid, kinktas sidoda niid, heitta verast kalud čapatesespäi.

Ku vacan satatusen aigan čapatesespäi lanksiba südäinelimed – pangat ümbri niiš tukuine marl'kärimespäi (kaikat lanktenuzid südäinelämid).

Tukuižen päle pangat sideg vai puhtaz kasttud vedel kangaz. Pangat sideg vacale ei kingitades lanktenuzid südäinelimid.

Saubalīžen vacan satatusen aigan (ei ole nägujīd čāpatesīd) – pangat vilud vacale, pangat satatanut sel'gāle, pol'kātud jāugiden alle pangat turuine, jāugad ūhtes.

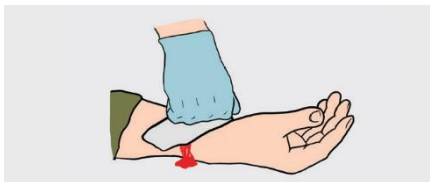
Kaikat satatanut vilugandusespāi. Katkat hāndast lāmil katusil, sobil. Kuckat pīga-abud (īče vai toižiden ristituiden abul).

**Vacan satatusen aigan satatanudele ei sa joda i sōda!
Jomannāl'gāspāi kastkat hānele huled!**

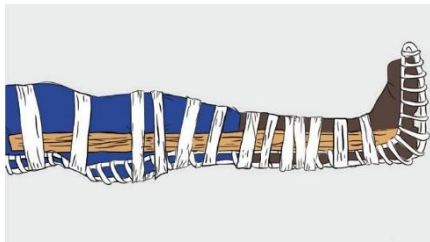
6.1.7. Ezmāine abu jāugiden da kāziden satatusiden aigan.

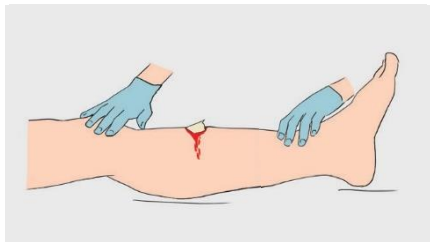
Tarkištēlgat, miše ni-mi ei graziži teile da satatanudele. Kāvutagat medsormikod kaites satatanuden biologižiš nozolusišpāi. Sirtkat satatanut, (ku tarbiž).

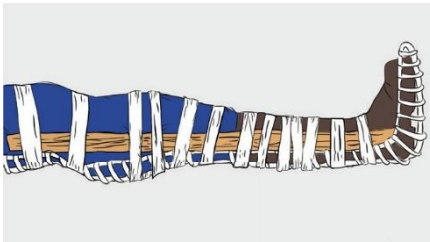
Kuckat pīga-abud (īče vai toižiden ristituiden abul). Azotagat irdverenvodandad).

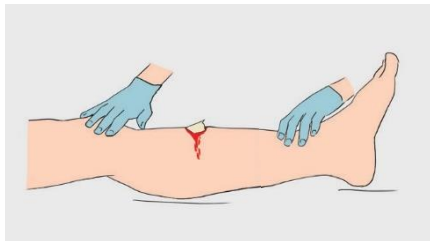
Ku oletadas ičenaine satatanuden vedänd – pidab tehta likumatomaks katkoimuzsija kingituzlastan vai abumaterialan abul, se pidab panda sobiden päle.

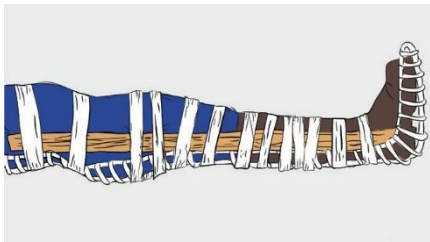
Immobilizacii tehtas muga – kaks' susedniveleht, miččed oma ülemba da alemba katkoimuzsijad, tehtas likumatomikš.

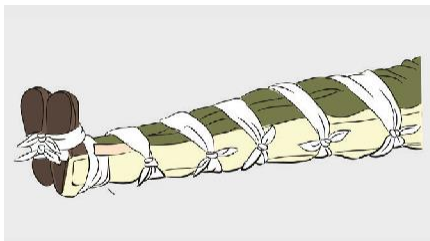
Immobilizacijan täht voib kävutada kingituzlastoid vai lapakoid, kaidoid materialoid: kaluid, laudoid, märičimid, vicoid, kartonad i tošt. Abumaterialoišpäi tehtud kingituzlastoiden teravid rounid da čogid pidab tehta siledoikš, kărauta kărimel. Konz kingituzlast om pandud, pidab kingitada se kărimel vai leikotartutimel. Katkoimusen aigan kingituzlast pandas sobiden vai kengiden päle.

Avonaižiden katkoimuseden aigan ei sa panda kingituzlastad sijale, kuspäi iškesoiš luiden pilazmod.

Kingituzlast kaikehe pidudehe (heittes iče katkoimuzsijad) pidab kingitada jaugha vai kådehe kärimel, no ei kinktas, miše verenspörund ei oluiži muretud. Ku om jaugan katkoimuz, pidab panda kingituzlast kahtes polespäi.

Ku ei ole kingituzlastoid vai abumaterialoid, satatanut jaugad voib tehta likumatomaks sidodes sen tervheze jaugha, a käden – hibjaha.

Kaikat satatanut vilugandusespäi, antkat hänele lämäd magukast jomad.

6.2. Ezmäine abu travindan aigan.

6.2.1. Ezmäine abu travindan aigan sun kal't.

Kuckat piga-abud (iče vai toižiden abul). Tedišttagat, kut nece om tehhus (ku travindan sü om zel'ŕ, ozutagat tulijale medradnikale zel'ŕ pälitez).

Ku läžui om hamas, tarikat hänele joda 5-6 stokanad vet i kuckat oksendandad paindes kahtel sormel kelen jurele. Oksendandan jäl'ghe pidab vól joda vet.

Miše puhtastada südäikohtud, pidab joda 2,5-5 litrad vet. Puhtastada südäikoht pidab sihesai, kuni ei linne "puhtast pezevet".

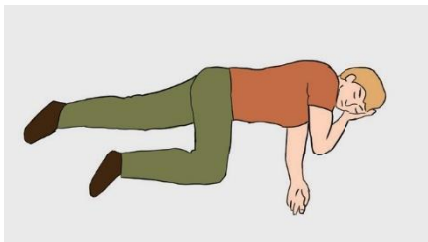

KU RISTIT EI OLE HAMAS, EI SA PUHTASTADA SÜDÄIKOHTUD!

Ku läžui ei ole hamas, kodvgat, hengib-ik hän iče i (vai) om-ik verenpörund!

Ku ei ole elon znamoid, zavodigat tehta südäinhosind (kc. lp. 24). Tehkat südäinhosind sihesai, kuni hän iče ei zavodi hengta vai ei tulgoi lekarid.

Konz lāžui zavodi hengta (vai ku hānel oli hengituz), pangat hāndast bokale. Tarkišteļgat hānen hengitust pīga-abun joukun tulendahasai!

Katkat satatanut lāmil katusil da sobil.

6.2.2. Ezmāine abu, ku travituzaineheh putuiba hengituztehuziden kal't.

Tarkišteļgat, miše teile da lāžujale ni-mi ei graziži, vegat hāndast varumatomudehe sijaha i avaikat iknoid, tulleitagat honuz.

Travindan znamad haikrel: sil'miden kibu, korviš soigutab, pānkibu, oksendab, hamankadotuz, nahk ruskneb.

Travindan znamad gazal: jūguz' pās, pānpunotuz, korviš soigutab, oksendab, sur' lihasiden vāllūz', paksus sūdāimendlōnd, uni tapab, hamankadotuz, kāskmatoī kuzenpāstand, nahk vauģištub (siništub), jūged hengituz, sonenvedod.

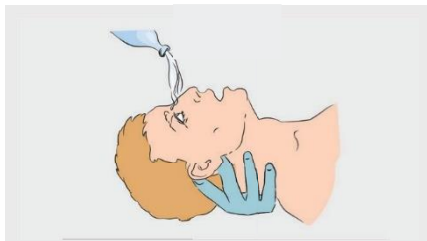
Ku ei ole elon znamoid, tehkat südäimenhosind. Kuckat piga-abud (iče vai toižiden ristituden abul).

Tehkat südäin hosind sihesai, kuni hän iče ei zavodi hengta vai ei tulgoi lekarid.

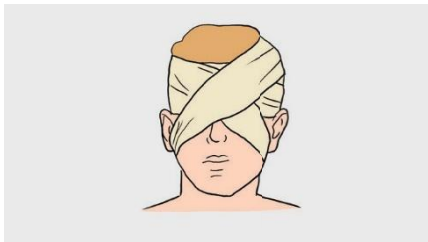

Konz ristit zavodi hengta (vai ku hän mahtoi hengta), pangat händast bokale. Tarkiželgat hänen hengitust piga-abun joukun tulendahasai.

6.2.3. Ezmäine abu sil'miden satatusen aigan.

Sil'miden himižen poltatesen aigan vai sil'mihe putuiba verhad kalud, tarkašti levenzoitkat sil'mänpäluized sormil, hüvin peskat sil'mäd puhthal vedel (oliži hüvä lämäl). Pesta sil'mäd pidab muga, miše vezi joksiži nenannopäi ahavosenoks.

Pangat sideged molembile sil'mile (ku ei saubata sil'mid sidegel, ka tervhen sil'män likundad sündutaškaba likundad, kibud da ližasatatusid toižes sil'mäs). Kuckat piga-abud (iče vai toižiden ristituden abul!).

Sirdeltas satatanudele tarbiž vaiše pidādes satajan kādes!

6.3. Ezmāine abu termopoltatesiden aigan.

Tarkišteļgat, miše teile ni-mi ei grazi. Azotagat satatanut, pangat hāndast male.

Sambutagat palajid sobid miččel taht mahtol (ozutesikš, katkat mest palatomal kanghal).

Vilugoitkat poltatest vedel 20 minutan aigan.

Algat avaikoi bul'kuid, algat heitkoi čapatesespäi verhid kaluid i tartujad sobad! Pangat poltatesele steriline sideg i sen päle vilud. Antkat äjan joda.

Kuckat piga-abud (iče vai toižiden ristituiden abul)!

6.4. Ezmäine abu päiväižen räkpainandan aigan.

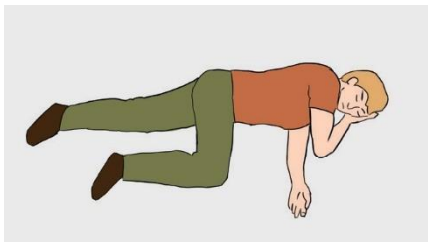

Konz oma päiväižen räkpainandan znamad (korged hibjan temperatur, neps vauh nahk, pänkibu, oksendab, pänpunutuz, vällüz', hamankadotuz, sonenvedod, paksus südäimenlõnd da hengituz), vegat (kantkat) satatanut viluhkoho tahoze (pil'vesehe, avaitud iknannoks).

Ku ei ole elon znamoid, tehkat südäimenhosind. Kuckat piga-abud (iče vai toižiden ristituiden abul).

Tehkat südäinhosind sihesai, kuni hän iče ei zavodi hengta vai ei tulgoi lekarid.

Konz ristit zavodi hengta (vai ku hänel oli hengituz), pangat händast bokale. Tarkištelgat hänen hengitust piga-abun joukun tulendahasai.

Pangat päle da kaglale kasttud vilus vedes käzipaikoid (pühkmuzid).

Sonenvedon aigan pidägat (no algat paingoi) päd da hibjad satatanudel, kaites händast satatusišpäi.

Ku satatanu il'mestub, antkat hänele viluhkod vet.

6.5. Ezmäine abu kül'menzoitandan aigan.

Sirdägat satatanut lämembaha tahoze.

Katkat satatanuded jäugad da käded da hibajn palad mil-se lämänkaičijal (vanutesel, katusel, sobal).

Lämbiteldas pidab "südäimespäi" ühten aigan tehtes verenpõrundad normalizeks.

Satatanuzid hibjan paloid ei sa lämbitada aktiivžesti (ozutesikš, panda hulaha vedehe), hosta, herotada, mil-ni voida!

Katkat satatanut sijakatusil, ku tarbiž, vajehtagat märgad sobad kuivikš.

Ei sa kävutada humalad!

Antkad hulad magedad jomišt.

Sötkat lämäl sömäl. Kuckat piga-abud (iče vai toižiden ristituiden abul).

6.6. Ezmäine abu vilugandusen aigan.

Togat satatanut lämha honusehe vai lämbitagat satatanut (katkat händast lämäl sijakatusel, kaičuzkatusel, sobil).

Kuckat piga-abud (iče vai toižiden ristituden abul).

Ku satatanu om hamas, antkat hänele hulad magedad jomišt. Sötkat lämäl sömäl.

Ei sa kävutada humalad!

6.7. Ezmäine abu elektrojeksemusen iškendan aigan.

Kuckat piga-abud nomeradme 112.

Pidägat hol't ičetoi varumatomudes. Algat koskkoi satatanut, sikš ku hän voib olda elektrojeksemusen valdas.

Ku voit, saubakat joksmusen lähtet – ku nece om elonelektroladeh, nece voib tehta ičeletoi, tõ voit kävutada katkaižint vai avtomatižesti elektrolugimen abul.

Elektrojeksemusen iškendan aigan tulotandradol vai korgedvol'taižel elektroverkol pidab varastada ozatomuz'kaičuzsebran tulend.

Lähenedes satatanut madme astkat penil haškuil.

Heitkat satatanudelpäi langan kuival kalul, mitte ei pāsta elektrojoismust (kalul, plastikal). Vedāgat satatanut pidādes sobiš ei vähemba ku 10 metrad sijaspāi, kus lank kosketase manke vai ladehespāi, mitte om elektrojoismusen valdas.

Tedištāgat, mahtab-ik satatanu iče hengta.

Ku ei ole elon znamoid, zavodigat tehta südāimenhosind. Kuckat piga-abud (iče vai toižiden abul), ku necidā ei olend tehtud aigemba.

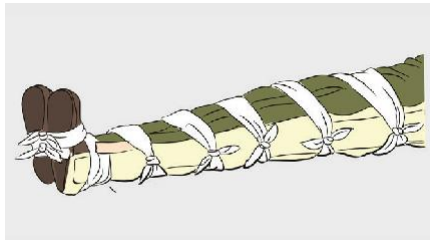
Tehkat südāinhosind sihesai, kuni hān iče ei zavodi hengta vai ei tulgoi lekarid.

Konz ristit zavodib hengta (vai ku hān mahtoi hengta), pangat hāndast bokale. Tarkištēlgat hānen hengitust piga-abun joukun tulendahasai.

6.8. Ezmäine abu varukahiden gavediden da živatoiden kokaidusiden da purendoiden aigan.

6.8.1. Ezmäine abu pahan kün kokaidusen aigan.

Tehkat likumatomaks satatanuden käzi vai jaug. Konz om kokaiduz jaugha, pidab sidoda se toižhe jaugha.

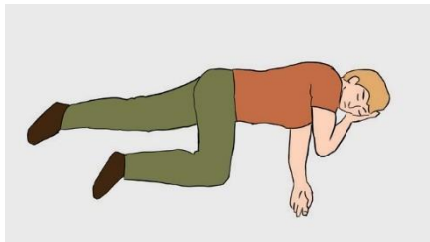
Konz om kokaiduz kädehe – pidab kingitada kätud käzi hibjaha. Voib panda vilud kokaidusen sijale.

Ku ei ole elon znamoid, zavodigat tehta südäimenhosind.

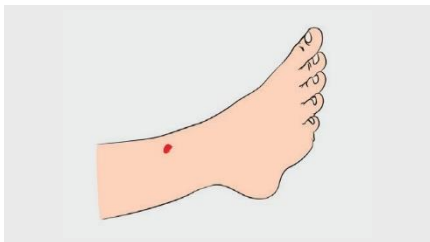
Kuckat piga-abud (iče vai toižiden ristituiden abul).

Tehkat südäin hosind sihesai, kuni hän iče ei zavodi hengta vai ei tulgoi medradnikad.

Konz ristit zavodi hengta (vai ku hänel oli hengituz), pangat händast bokale. Tarkišteltgat hänen hengitust piga-abun joukun tulendahasai.

6.8.2. Ezmäine abu gavediden kokaidusen aigan.

Gavedin kokaidusen aigan heitkan nök čapatespäi.

Pangat vilud kokaidusen sijale.

Konz ozutase allergii, pidab lähtta lekarinnoks.

Tarkišteltgat satatanuden tervhuden oloiš piga-abun joukun tulendahasai.

6.9. Ezmäine abu hamankadotusen aigan.

Znamad: vauh mod, äkkiline lühüdaigaine hamankadotuz.

Pangat satatanut bokale, vällekat rindpaik, avaikat pälembaižiden sobiden rind, vällekat štanoiden võ, heitkat kengäd, avaikat ikun, miše tuliži verez il'm.

Ku ristit ei il'mestu 3-5 minutas, kuckat piga-abud (iče vai toižiden abul).

Kaiken-se pidab lähtta lekarinnokas, miše tarkištada tervhut i löuta hamankadotusen süid.

6.10. Ezmäine abu sonenvedoiden aigan.

Znamad: äkkiližed, ei olgoi kontroliruitud, ritmikažed lihasiden sonenvedoid, ei ole regul'arišt vai kaikenaiğališt hengitust/hamad, sül'g vai vaht mäneb suspäi, sil'mäd kacuba ülähäks, kelen lapištamine.

Ku ristitul zavodiše sonenvedod, pidab pidäda händast (ku hän lankteb), pidägat pä da hibj, kaites satatusišpäi.

Konz tabaduz lopiše, ristit voib kadotada hamad aigaks. Pangat satatanut bokale i kuckat piga-abud (iče vai toižiden abul).

Kaiken-se, ku oma sonenvedod, pidab lähtta lekarinnoks.

7. Abutada satatanudele ristitule otta zelloid, miččid aigemba käski otta lekar’.

Erašti satatanuden tervhuden olod voiba pahiduda aigemba löutud lähundoiden taguiči. Siloi satatanudele pidab abutada otta zelloid, miččid käski hänele otta lekar’.

Abutades (ku satatanu om hamas) pidab küzuda, oma-k hänel miččed-ni lähundad (ozutesikš, saharkibu, korged/alahaine veren painuz i toižed) i otab-ik hän miččid-se zelloid kaiken aigan.

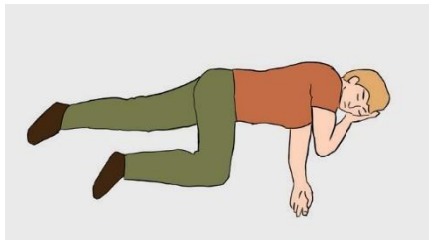
Küzugat, kut hän voib (ottes homaičusehe hänen lähundad) i pidab-ik hänele nügüd’ otta zelloid.

Abutagat sada zelloid i otta sidä.

Kuckat piga-abud (iče vai toižiden abul).

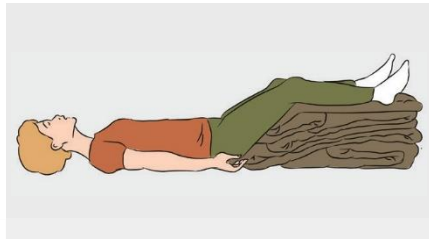
Tarkišteltgat satatanuden tervhuden oloid.

8. Kut oikti panda i pidäda satatanuden ristitun hibj.

Olend bokal likumatoman:

- Ei ole hamad.
- Paksus oksendab.
- Konz oma poltatused sel'gäl da perzepoliškoil.

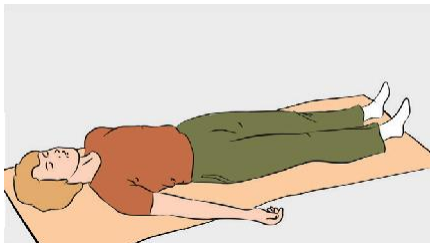
Olend sel'gäl letes ülähäks pol'viš kätud jaugad:

- Vacan satatusen aigan.
- Sur' verenkadotuz vai oletadas südäinverenvodand.

Olend išttes vai pol'išttes:

- Rindhiden satatusiden aigan.

Olend sel'gäl, koval pindal:

– Ku oletadas sel'grodan satatuz.

9. Psihologine abutamine.

Psihologine abutamine (lugekat erižes muštlehtes vai meiden saitai).

@ФДБУ ЦЕПД МНС РОСІЇ.

